

**Німецька армія на Західному
фронті. Спогади начальника
Генерального штабу.
1939-1945**

Анотація

Генерал Зігфрід Вестфаль очолював штаби знаменитих воєначальників — він служив у Роммеля в Північній Африці, потім у Кессельрінга в Італії та у Рундштедта у Франції. Автор дає детальний опис подій з точки зору німецького командування, розповідає про ситуацію, що склалася в армії під час дванадцятирічної диктатури націонал-соціалістів, говорить про те, наскільки обмеженою виявилася свобода дій воєначальників. Проникливий спостерігач, Вестфаль показує історію німецької армії зсередини і дає скрупульозний аналіз подій, очевидцем яких він був на полях битв Другої світової війни.

ЗИГФРІД ВЕСТФАЛЬ

НІМЕЦЬКА АРМІЯ

*на Східному
Фронті*

СПОГАДИ НАЧАЛЬНИКА
ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ
1939 - 1945

Видавництво
«К Н Т»
Київ — 2025

УДК 94”1939/45”

В 38

General
Siegfried Westphal

THE GERMAN ARMY IN THE WEST

Переклад українською — *Петро Страйк*

Вестфаль Зігфрід

В 38 Німецька армія на Західному фронті. Спогади начальника Генерального штабу. 1939 – 1945. / Зігфрід Вестфаль. — Київ: Видавництво «КНТ», 2025. — 290 с.

ISBN 978-966-370-237-7

Генерал Зігфрід Вестфаль очолював штаби знаменитих воєначальників — він служив у Роммеля в Північній Африці, потім у Кессельрінга в Італії та у Рундштедта у Франції. Автор дає детальний опис подій з точки зору німецького командування, розповідає про ситуацію, що склалася в армії під час дванадцятирічної диктатури націонал-соціалістів, говорить про те, наскільки обмеженою виявилася свобода дій воєначальників. Проникливий спостерігач, Вестфаль показує історію німецької армії зсередини і дає скрупульозний аналіз подій, очевидцем яких він був на полях битв Другої світової війни.

ISBN 978-966-370-237-7

© Зігфрід Вестфаль, 2025.
© Видавництво «КНТ», 2025.

Передмова

У цій книзі я хочу розповісти про приховану історію німецької армії в Третньому рейху. Моя точка зору – це погляд професійного солдата, який вступив до німецької армії наприкінці Першої світової війни і залишався в ній до розформування армії.

Описуючи кампанії проти західних союзників, в яких я брав участь як офіцер німецького штабу[1], я дотримувався тверезого і об'єктивного викладу подій, які збереглися в моїй пам'яті і записах, прагнучи служити лише істині і намагаючись уникнути перебільшень.

Оскільки становище німецького солдата за правління Гітлера не можна зрозуміти, просто вивчаючи події Другої світової війни, фактична частина цієї книги передую розділом, в якому я намагався роз'яснити психологічну ситуацію в армії під час дванадцятирічної диктатури націонал-соціалістів, ті глибинні причини, які змушували солдатів служити Гітлеру і його режиму.

З цих нотаток буде зрозуміло, як німецька армія, так само як і її противники, опинилася втягнутою у вир подій, які фатально почали відбуватися після приходу Гітлера до влади, наскільки обмеженою була свобода дій воєначальників як у мирний, так і в воєнний час, і як туго вони були скуті всілякими путами.

У цій книзі буде йтися виключно про сухопутну армію, проте це свідоме обмеження не слід сприймати так, що інші служби в якійсь мірі протиставляються одна одній.

Також я не хочу нікого захищати, ні виправдовувати, а лише пояснити і внести свій вклад у більш об'єктивне розуміння подій, що відбуваються. Можливо, книга прояснить деякі помилкові, часто дратівливі і глибоко вкорінені упередження, які є результатом однобічної пропаганди. Нехай вона, таким чином, послужить справі миру, бо справжній і довготривалий мир неможливий без розуміння. Цей мир, який повинен запанувати, – головне бажання не тільки німецького народу, але також його колишніх солдатів, які бачили і випробували на собі, день у день і рік у рік, жах і страждання, невблаганність сучасної війни. Висловлювання фельдмаршала графа Гельмута фон Мольтке сьогодні звучить більш ніж актуально: «Кожна війна, навіть найпереможніша, є лихом для народу; бо жодне завоювання землі чи грошей не компенсує життя людей і не зменшить скорботу осиротілих».

Частина перша

ГЕРМАНСЬКА АРМІЯ В ТРЕТЬОМУ РЕЙХУ

Розділ 1

ПСИХОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ

Солдати і політики

За часів кайзера головною заповіддю солдатів була відданість Верховному головнокомандувачу армії. Під час Першої світової війни німецькі війська продовжували воювати, поки кайзер не покинув армію. І тільки після цього політики отримали певний вплив у збройних силах.

Навесні 1919 року місце старої армії зайняли «тимчасові оборонні війська», які були створені в кінці війни для захисту і зміцнення східних кордонів. Крім того, існував так званий «фрайкор» – добровольчий корпус. Спочатку не було жодної верховної влади. Ні прусський військовий міністр, генерал Рейнхардт, ні пізніше міністр оборони Носке не були достатньо сильними, щоб об'єднати різні війська. Це стало можливим лише після Капповського путчу, який чітко показав настрої, що панували серед німецьких солдатів. Коли на чолі новоствореної армії рейху став генерал фон Зект, здібно-

сті якого в повній мірі визнали не відразу, він усунув небезпеку, що виходила від «фрайкор» корпусу, розпустивши його і застосувавши там, де було потрібно, силу; категорично відмовився приймати радикально налаштованих людей в армію, навіть якщо вони представляли цінність як військові. І понад те, він заборонив політику. Його метою було створити армію, вільну від будь-якого політичного впливу, неважливо – правого чи лівого. Таким чином, армія рейху стала і залишалася абсолютно надійним інструментом першої Німецької республіки. Це було продемонстровано не тільки під час Мюнхенського путчу в 1923 році, але також під час широко відомих подій 5-го артилерійського полку в Ульмі в 1930 році, коли кілька молодих офіцерів намагалися вести нацистську пропаганду у відповідь на заборону політичних дій і виступів. Численні спроби комуністів вплинути на війська виявилися однаково безуспішними.

Солдат не мав права голосу і не був зацікавлений у жодних партіях. Він не мав політичних амбіцій, і його не стосувалися жодні політичні події. Повна ізоляція армії від політичного життя народу заохочувалася політиками Веймарської республіки, бо це виключало вплив на неї незліченних політичних партій і її не могли використовувати як інструмент революційної боротьби. Фактично армія не мала зв'язків з жодною з партій. Історично доведено, що армія не брала жодної участі в так званому «захопленні влади» 30 січня 1933 року.

Єдине, чому були віддані німецькі офіцери і солдати післявоєнної армії, – це їхня батьківщина, і таке ставлення зробило істотний внесок у те, що Німеччина успішно уникла лих, які загрожували їй протягом перших бурхливих років після 1918 року. Проте не можна сказати, що всі офіцери 100-тисячної сильної армії були переконаними республіканцями. Попри

той факт, що серця багатьох, найбільш зрілих з них, все ще тяжіли до монархії, вони залишалися вірними клятві відданості новій державі. Консервативні елементи офіцерського корпусу були не найгіршими захисниками республіки.

Тим часом, в кінцевому підсумку, принцип Зекта про аполітичного солдата зайшов занадто далеко. Результатом стало байдуже і навіть некритичне ставлення до політичних питань серед вищого офіцерства. Різка розділова лінія пролягла між військовим і політичним секторами, яку не дозволялося перетинати солдату; втім, у нього й не було найменшого бажання робити це. Але все ж те, що було правильним і гідним похвали за демократичної республіки, мало непередбачені і фатальні наслідки за диктатури.

Для того щоб справедливо судити про трагічні події, які незабаром послідували, необхідно визнати, серед усього іншого, наступне: починаючи з 1932 року Німеччина не тільки страждала, як і весь інший світ, від серйозної економічної кризи, але, судячи з усього, існувала ще й величезна, цілком реальна загроза комунізму. Усунення цієї небезпеки головним чином шляхом швидкої ліквідації безробіття не могло не викликати у армії співчуття. Дріб нацистських барабанів також викликав щирий відгук, як і повернення старих національних прапорів, червоного, білого і чорного кольорів. Не можна заперечувати, що червоний, білий і золотий прапор не був популярний в армії; дискредитація його, що роками здійснювалася певними колами, не могла не впливати. Міжнародна політика Гітлера спочатку вилилася в грандіозний успіх, який викликав великі очікування і безмежну довіру серед народу, особливо тому, що ці успіхи не були оплачені кров'ю. Все це поступово завойовувало армію і привертало

її на бік Гітлера. Солдатів засліпила власна політична неосвіченість, і вони не змогли розгледіти сатанинську сутність характеру і вчинків диктатора.

Більше того, було б нерозумно стверджувати, що встановлення військового паритету без кровопролиття не було сприйнято з радістю. Однак треба сказати, що і бажання відвойовувати силою зброї території, втрачені в результаті підписання Версальського договору, у солдатів теж не було. Вони не горіли бажанням знову побачити армію, що займає провідну роль. Вище офіцерство більше було стурбоване нездатністю погано озброєної 100-тисячної армії захищати кордони Німеччини, особливо якщо б Польща і Чехословаччина поводитися більш активно, що в той час легко могло б призвести до війни. Хоча, зрозуміло, в армії відчували значне моральне задоволення від усвідомлення того, що Німеччина знову має рівні права в спільноті націй.

Тоді часто говорили, що офіцери підтримували Гітлера в надії на просування по службі. У деяких випадках це, звичайно, так, проте в цілому це невірно. Так, глава армійського директорату генерал фон Гаммерштейн, який обіймав цю посаду до 1934 року, був широко відомий як заклятий ворог Гітлера. Таке ж ставлення до Гітлера було і у генерал-полковника фон Фріча, який замінив його. Опір нацистському впливу почав слабшати лише після усунення фон Фріча, і протягом війни він поступово згас, коли в армії не виявилося власного лідера.

Рекрутський набір 1936 року майже весь пройшов через гітлерюгенд, тому новобранці були налаштовані менш критично, ніж літні офіцери. Більш того, в перші роки режиму намітилася загальна тенденція повісити всі неприємності і промахи на партію і її неадекватних виконавців і виправда-

ти Гітлера, знявши з нього провину за те, що відбувається. «Фюрер про це нічого не знає, можете бути впевнені». Однак ні молоді, ні старі не розуміли, в якому напрямку їх ведуть. І лише дуже небагато хто міг протистояти системі. Менталітет професійного воїна був заснований на «вірності і вірі». Він з давніх-давен беззастережно підкорявся даній присязі і з задоволенням тримався подалі від політики. Старші за віком офіцери особливо чинили опір спробам змусити їх прийняти світогляд націонал-соціалістів; вони вважали, що можуть зберегти внутрішню незалежність навіть за диктатури Гітлера.

Зі свого боку Гітлер майстерно використовував політичну наївність солдатів. Спочатку він нібито ставився до армії за принципом «*noli mi tangere*» (не чіпай мене – *лат.*). Він тягнув час, поки не зміцнився в сидлі, і ретельно уникав робити що-небудь таке, що могло б привести до неприємностей. Втім, потім він заявив, що кожен німець повинен «мислити політично», тобто думати так, як це робили нацисти. Ніхто не міг бути державним службовцем, військовим або цивільним, якщо він не був переконаним нацистом. Зауважимо до речі, що навіть за монархії республіканцям дозволяли обіймати важливі посади. Якщо якийсь офіцер виявляв, що його переконання відрізняються від нацистських, то найпростішим і найзручнішим рішенням для нього було подати у відставку або перейти до пасивної ролі аполітичного солдата-службовця. І він саме так і робив, бо розумів, що опозиція так чи інакше безнадійна; в будь-якому випадку інше ставлення було неможливим. Це підтримувалося бажанням армії, загальним для всіх регулярних армій, бути до певної міри ізольованою, жити власним життям. Втім, вирішальною тут була віра вищого армійського командування в те, що воно повинно залишатися політично нейтральним. Сумнівів у тому, що це невірно, немає і бути не

може. Ті, хто командував армією, флотом і військово-повітряними силами, не повинні були вважати, що їхній обов'язок обмежується лише військовою субординацією. Вони також несли велику політичну відповідальність за націю.

Несправедливо буде стверджувати, що німецькі воєначальники на початку Другої світової війни, а саме Браухіч і Редер, як командувачі армій і флотом (Герінг був першим і найголовнішим політиком, пов'язаним з партією), втратили почуття відповідальності за рішення, що стосуються війни і миру. Але після того, як їхня боротьба за мир восени 1938 року була визнана холостим пострілом у зв'язку з несподіваним поворотом подій у Мюнхені, політична невпевненість військових лідерів досягла найвищої точки, що призвело до моральної покірності, яку не варто приховувати. Причина такої невдачі, при остаточному аналізі, полягає в тому, що вище військове командування в Третньому рейху, скажімо Бломберг і пізніше Браухіч і Редер (не беручи до уваги Кейтеля), просто не були в змозі протистояти Гітлеру. Вони відчували себе нездатними боротися з ним. Зрозуміло, Браухіч і Редер здалися з болем у серці, але тим не менше вони це зробили. Від першого ми знаємо, через які сильні муки докорів сумління йому довелося пройти. З Редером справи були майже так само, бо вони обидва виглядали не більше як мілітаристами, хоча всіляко протистояли війні і до останнього моменту плекали надію, що можна зберегти мир, як у попередньому році, особливо після того, як був скасований перший наказ напасти на Польщу 25 серпня 1939 року. Проте добре відомий британський військовий письменник Ліддел Харт не зовсім помиляється, коли пише у своїй книзі «По той бік пагорба» про «сучасного Понтія Пілата», який умиває руки, бо він лише виконує накази. Група, яка так довго перебувала при владі і лідирувала, очевидно, втомилася протистояти і закріпилася в позиції покірності, субординації.

Ми досі занадто близькі до цих подій, щоб неупереджено судити про них. Однак слід брати до уваги виключно складне становище головних солдатів Третього рейху. Вони боролися, як могли, поодинці, вони не мали можливості порадитися ні з членами парламенту, ні з вільною пресою, ні з якоюсь іншою відповідальною і незалежною людиною.

Цілком доречно тут торкнутися часто обговорюваного питання «вини». Кого слід звинувачувати? Чи вчинив німецький солдат злочин проти свого народу і світу, борючись під прапорами Гітлера? Думки і хвилювання потроху вляглися з часів тих важких випробувань, і тепер багато хто розуміє, що всі солдати, які виконували свій військовий обов'язок, діяли з доброю вірою і чистою совістю. З цієї причини їхня вина не може бути більшою, ніж вина тих, хто залишався на батьківщині і хто також беззастережно вірив у правильність того, що відбувається, і опосередковано брав участь у військових діях. Німецькі воїни були колективно винні, так само як і весь німецький народ. Далі ми повернемося до теми провини окремої людини.

Армія, народ і партія

Армія була частиною народу. Всі здорові чоловіки служили, а потім поверталися в суспільство, відкриваючи дорогу для новобранців наступного року. Народ вважав, що армія – це школа, в якій молодих хлопців вчать порядку і почуттю обов'язку, і така освіта зовсім не розглядалася як обов'язкова підготовка до чергової війни; це становище зберігалось навіть після скасування призову в 1919 році. Коли армія вирушила на маневри, всі верстви населення по всій країні змагалися

між собою, щоб якнайкраще подбати про розквартировані війська. Відносини між армією і населенням були теплими і довірливими і залишалися такими навіть у Третьому рейху. Спроби партії викликати розкол, особливо засуджуючи офіцерський корпус як реакційний, в основному не мали успіху. Народ відчував, що армія прагне залишатися оазою простоти, справедливості і християнської служби. І це було, особливо збереження старих традицій, найпідозріліша риса з усіх в очах партії. Однак політично найбільш розсудлива частина населення саме цю рису армії вважала найзручнішою. Не було нічого дивного в тому, що багато молодих людей, так само як і зрілі чоловіки, «тікали» в армію, щоб уникнути впливу партії. Багато хто в країні пов'язував свої надії з армією, вірячи, що вона втрутиться, якщо все зайде занадто далеко. Трагедія полягає в тому, що армії не вдалося цього зробити. До самого кінця на пряжках солдатів був викарбуваний старий девіз: «З нами Бог»; священник – батько і заступник на землі. Нема потреби більше говорити про армію і народ; їхні відносини були саме такими, якими вони і повинні були бути.

Армія не була частиною партії. Попри те, що вона була готова працювати з нацистами в інтересах народу і рейху, відносини між ними завжди залишалися прохолодними. Під «партією» тут слід розуміти не весь корпус більш-менш переконаних членів партії, а тільки партійних чиновників. Надлишок вищого партійного керівництва в різних сферах суспільства суперечив фундаментальним поглядам армії. Тиранія «маленьких Гітлерів» була в такій же мірі огидною. Методи пропаганди завдавали удару, вражали свідомість солдатів, швидко зростаюча візантійська розкіш збуджувала. Ніхто не сприймав сміховинні теорії «панівного народу» серйозно. Втім, на жаль, небезпеку, породжену поширенням перебільшеного націоналізму, тоді ще ніхто не визнавав.

Перші труднощі виникли з СА (штурмовими загонами). Особливо часті конфлікти спалахували у зв'язку з військовим навчанням членів СА. Вже навесні 1934 року стало ясно, що лідери СА бажають відтіснити армію вбік, поставити свої організації замість неї і таким чином утримувати державу у власній владі. Спроба примирення, зроблена Гітлером у той час, не мала успіху, бо у СА не було наміру зберігати угоди, які могли б виникнути в результаті цього і відповідно до яких їх завдання зводилося б лише до політичної освіти. Вони продовжували займатися військовим навчанням і озброєнням. Незабаром криза поглибилася через провокаційну поведінку деяких вищих офіцерів СА. Особливо багато чуток про підготовку путчу Рема виникло в другій половині червня 1934 року. Попри це, удар, завданий Гітлером 30 червня, застав армію зненацька, вона зазнала шоку. Ліквідація СА була здійснена СС. Їхні методи були огидними і не могли бути виправдані порядними солдатами. Навіть тоді дехто замислювався про те, що СС може перетворитися на нову загрозу. Вбивство генералів фон Шлейхера і фон Бредова, так само як і інших невинних людей, які виявилися пов'язаними з путчем Рема, були різко засуджені офіцерським корпусом, і, більш того, це розцінювали як образ армії. Армія зажадала розслідування і сатисфакції, проте домогтися цього не вдалося. Бломберг відмовив у своїй підтримці на підставі того, що Шлейхер і Бредов вступили в злочинний зв'язок з послом Франції. Ніхто з тих, хто був знайомий зі Шлейхером або з Бредовим, не повірив у ці звинувачення. Однак, щоб спростувати це, бракувало доказів. Голова професійної спілки всіх відставних і діючих офіцерів Генерального штабу фельдмаршал фон Макензен заявив тоді на щорічних зборах спілки, що Бредов і Шлейхер «пали на полі честі», що було підтримано гучними оплесками.

Тепер СС став найлютішим ворогом армії. Небезпека полягала не тільки в тому, що це було друге приручене військо, ворожість викликало антихристиянське ставлення і беззаконня багатьох вождів СС.

Армія вітала тягу партійних організацій, відразу ж після захоплення влади, до церкви. Спроби об'єднати євангельські церкви також спочатку здавалися почесними. Тим часом під керівництвом Гімлера незабаром розгорівся гострий конфлікт між конфесіями. Крім кількох відступників, дії Гімлера були засуджені всім офіцерським корпусом, проте з цим нічого не можна було вдіяти. Відразу армії була настільки очевидною, що в спеціальній промові, виголошеній перед вищим командуванням армії в 1938 році, Герінг дорікнув офіцерам тяжінням до духовенства. Християнські тенденції армійських генералів Гімлер пізніше використав як підставу для їхньої відставки.

Армія не була другом євреїв, але в той же час вона не була налаштована антисемітськи. Поводження з євреями між 1933 і 1939 роками змусило армію відчувати сором за Німеччину. Таких, як Штрейхер, зневажали не тільки військові, але й цивільне населення, так само як і його порнографічну газету *Der Stuermer*. Армія брала участь у боротьбі за Німеччину і навіть залишала в своїх лавах деяку кількість солдатів, в яких яких текла єврейська кров. Під час війни більшість солдатів були на фронтах за межами Німеччини, тому вони лише з чуток знали про злочини проти євреїв.

Звісно, люди знали про існування концентраційних таборів. Але в армії не було інформації ні про кількість, ні про характер цих таборів, а також про їхніх в'язнів і про умови, в яких вони утримувалися. Аж до кінця війни більшість чула

лише про Дахау та Оранієнбург. Такі назви, як Аушвіц, Бельсен і Бухенвальд, стали відомі лише після капітуляції.

Той факт, що багато партійних чиновників уникали військової служби, викликав презирство, хоча солдати були раді, що їм не доводилося бачити коричневу партійну уніформу. Справжні мілітаристи з Третього рейху не були професійними військовими, але були ватажками нацистської партії. Ніхто не зневажав СС або СА більше, ніж професійний воїн, але це ні в якому разі не можна пояснити професійною заздрістю. Солдата зачіпало, що солдатська форма використовувалася в політичних цілях і що майже всі в Німеччині повинні були носити військову форму. Солдат жодним чином не вітав і не підтримував «уніформування» народу, а також те, що його використовують в партійних цілях на демонстраціях і парадах. Зрозуміло, серед німецьких професійних військових були люди, сповнені горезвісного «гарнізонно-квартирного духу», які цінували форму вище за зміст. Але таких було меншість. І за рідкісним винятком вони не досягали високих посад.

Довгий час світ зберігав хибну думку про те, що німецький солдат і особливо німецький офіцер сповнені не військового, а мілітаристського духу і для нього бути солдатом – це не те, що в інших арміях – покликання і обов'язок по відношенню до нації. Кажали, що він розглядає війну як вершину «особистого і національного життя», що «війна – благородне і необхідне заняття для німців», що «багато десятиліть думки німців стосувалися лише агресії, завоювання і панування над іншими народами»[2]. Однак суд над військовими злочинцями в Нюрнберзі, який мав у своєму розпорядженні всі архіви, встановив, що вищенаведені припущення є помилковими і що пропаганда, яка їх підтримує, побудована на неправдивих даних. І це при тому, що денацифікація проходила дуже жор-

стко, особливо в середовищі професійних військових. Так, в американській зоні, для якої спеціально був створений закон «Про звільнення від націонал-соціалізму і мілітаризму», сотні генералів і офіцерів Генерального штабу, навіть ті, хто жив в інших зонах, повинні були відповідати перед спеціально створеними трибуналами, але лише мізерно мала кількість з них була визнана винною[3].

У розпорядженні трибуналів було багато томів свідчень, бо прокурори Нюрнберга відносили до них будь-які матеріали. По радіо населення закликали давати свідчення проти засуджених, названих поіменно. Підозра в тому, що судді виносили рішення *pro domo* (для себе, на захист своїх інтересів – *лат.*), зрозуміло, несправедлива і не доведена. Проте наведені вище висловлювання, що лунали на суді, мали негативний ефект.

Солдат на війні

Ми бачили, що ставлення армії до нацистської диктатури в мирний час не було сповнене ентузіазму; скоріше воно характеризувалося сумнівом і частково відразою. З весни 1939 року і далі воно вступило в нову фазу. Тепер почалася боротьба, яка тривала майже шість років, боротьба армії, флоту і люфтваффе проти зовнішнього ворога.

До останнього моменту у вищих військових колах, а насправді і в усій армії та серед народу зберігалася надія, що, попри всю напругу, попри військові приготування, війни не буде. Загальна думка, як і в попередні роки, була такою, що Гітлер буде блефувати і погрожувати до певних меж, щоб

Зміст

ПЕРЕДМОВА.....	3
ЧАСТИНА ПЕРША	
ГЕРМАНСЬКА АРМІЯ В ТРЕТЬОМУ РЕЙХУ	5
РОЗДІЛ 1	
ПСИХОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ.....	5
РОЗДІЛ 2	
РОЛЬ ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ.....	25
РОЗДІЛ 3	
АРМІЯ ВТРАЧАЄ ВЛАДУ	62
ЧАСТИНА ДРУГА	
АРМІЙСЬКЕ КЕРІВНИЦТВО НА ТРЬОХ ТЕАТРАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ....	89
РОЗДІЛ 4	
НА ЗАХОДІ В 1939–1940 РОКАХ.....	89
РОЗДІЛ 5	
У ПУСТЕЛІ. 1941–1943 РОКИ.....	124
РОЗДІЛ 6	
БИТВА ЗА ІТАЛІЮ. 1943–1944 РОКИ.....	172
РОЗДІЛ 7	
КІНЕЦЬ ГРИ НА ЗАХОДІ В 1944–1945 РОКАХ.....	219
РОЗДІЛ 8	
ПОГЛЯД З ІНШОГО БОКУ	256
РОЗДІЛ 9	
МИР АБО ВІЙНА?.....	261
ДОДАТКИ.....	265
ПРИМІТКИ	278

ХУДОЖНЄ ВИДАННЯ

Зігфрід ВЕСТФАЛЬ

НІМЕЦЬКА АРМІЯ
НА ЗАХІДНОМУ ФРОНТІ
СПОГАДИ НАЧАЛЬНИКА
ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ
1939—1945

Переклад українською — *Петро Страйк*

Підписано до друку 24.06.2025 р. Формат 60х84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 18,15. Тираж 300 прим.

ТОВ «КНТ»

Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 581 від 03.08.2001 р.

Перейти на сайт →